

Dokument inifrån: **Ingen riktig våldtäkt**

Rekommenderad från åk 9 och gymnasiet
En handledning av Lisa Wahlbom & Caroline Engvall.

Ingen riktig våldtäkt handlar om 15-åriga Sara som under en fest i nian blir utsatt för ett övergrepp av några killar i parallellklassen. För Sara får övergreppet stora konsekvenser och kommer att förändra hennes liv. Filmen handlar både om vad som hände på festen och i skolan efteråt. Men också hur Sara ser på händelsen nu, ett par år senare. I filmen möter vi också unga som berättar om de bitvis hårda attityder som finns kring sexualitet, om de osynliga regler som finns, och vad som händer om man bryter mot dem.

Filmen bygger på en verklig händelse och är Saras upplevelse av historien. Sara är inte hennes riktiga namn. Hennes berättelse har aldrig nått polis eller åklagare. Eftersom Sara alltid tyckte att det var hon som var skyldig. Men det gör hon inte längre. Det är därför hon vill berätta sin historia nu.

Att tänka på

- Ämnet kan röra upp mycket känslor, och väcka minnen till liv.
- Avsätt tid för diskussioner och saker som kan dyka upp.
- Känn efter hur diskussionsklimatet är i gruppen innan du som lärare använder diskussionsfrågorna. Ibland kan det vara bra att först diskutera i smågrupper och sedan fånga upp tankegångarna gemensamt för att få mer konstruktiva samtal.

- Tänk på att finnas tillgänglig och vara extra lyhörd om någon vill komma och prata enskilt efter filmen.
- Längst bak i handledningen finns kontaktuppgifter om någon behöver professionell hjälp efter att ha sett filmen. Där finns också tips på vidare fördjupning inom aspekterna som filmen berör.
- Uppmana eleverna inför de efterföljande samtalen att inte peka ut och namnge personer som de eventuellt refererar till.

Handling

Sara är en tjej som gillar innebandy och att vara med sina kompisar. Hon är lite kär i killen i parallellklassen. I våren i nian har en kompis hemmafest. Sara går dit. Där är också killen som hon gillar. Sara dricker för första gången och blir påverkad. Hon kräks inne på toaletten och killen hjälper och tar hand om henne. Det känns bra. När han vill att de ska gå till ett sovrum för att hängla blir Sara glad och följer med. Hon kan tänka sig att ha sex för första gången i sitt liv med honom. Det känns bra. Men plötsligt förändras allt.

Två av killens kompisar kommer också in i rummet. De låser dörren. De vill också ha sex med Sara. Det vill inte hon. De är hårdhänta, sliter av henne kläderna, håller fast henne, klämmer och känner. Sara försöker visa att hon inte vill. Hon är livrädd. Hon vill bara att det ska ta slut. De fotar vad de gör med sina mobiler. När de haft sex med henne spottar de på henne. När de är klara låter de henne ligga kvar. Sara blöder och har kräcks.

Sara går hem från festen utan att säga något till någon. Hon tar av sig kläderna och duschar länge. Hon känner att allt som hänt är överkligt. Hon mår inte bra.

När hon vaknar dagen efter undrar hon vad det var som egentligen hände.

På måndagen är det skola igen. Sara bestämmer sig för att ingen ska få se hur hon känner och vad hon har varit med om. Hon försöker vara som vanligt. Men inuti mår hon väldigt dåligt.

Killarna skickar ett meddelande att hon ska vara tyst om det som hänt, annars kommer de att sprida bilderna. Sara säger inget till någon. Efter ett tag hittar Sara bilder i skolan på det som hände på festen. Det börjar gå rykten om henne; att hon ville ha sex med tre killar på en fest och att hon är en "hora". Ingen frågar efter Saras version och hon är tyst. Kompisarna drar sig undan henne och Sara blir ännu mer ensam. Hon mår allt sämre. Men håller fasaden utåt. Ingen tror att hon mår dåligt.

På Saras skåp skriver någon "HORA". Sara ber att få byta skåp. Men får inte det. En lärare i skolan snappar upp fotografierna och säger åt Sara att hon måste sluta med det hon håller på med, för sin och skolans skull.

Sara känner inte att hon har stöd någonstans. Hon slutar sporta och drar dig undan ännu mer. Hon bestämmer att hon ska härda ut de sista månaderna som "horan" i skolan och sedan byta till en skola längre bort i gymnasiet.

För Sara leder övergreppet till en destruktiv spiral. Hennes första sexupplevelse blev en gruppvåldtäkt och det sätter spår. Hon söker sig till destruktivt sex. Hon känner sin smutsig och värdelös och inte värd annat än att män utnyttjar henne. Hennes kropp känns förbrukad. Hon börjar skada sig genom sex och använda det som självskadebeteende.

Idag är Sara över 18. Hon bor inte kvar i sin gamla stad. Det har tagit henne lång tid att hitta tillbaka till sig själv. Idag mår Sara ganska bra, men tänker ofta på det som hände. Och har lätt att falla i destruktiva tanke-mönster. Hon har fortfarande svårt att lita på folk, särskilt vuxna.

Övergreppet

Det som Sara blir utsatt för är brutalt och hennes berättelse är stark och gripande. Kvällen som skulle vara en fest och killen som hon var kär i förvandlades båda till något fruktansvärt motsatt.

• Tycker eleverna att Saras berättelse låter som en situation som de har hört talas om? Tror de att det som Sara är med om är unikt, eller finns det fler som bär på liknande berättelser?

• Kan man bli utsatt för ett övergrepp av någon som man är kär i?

När de andra killarna kom in i rummet förändrades situationen. Från något som Sara var intresserad av och nyfiken på, till något som hon inte ville. Sara beskriver att hon *signalerade att hon inte vill ha sex* men att hon också var *rädd*.

Läkaren Lotti Helström pratar om "**frozen fright**" när hon beskrev vad Sara gick igenom. Det innebär att man blir så rädd så att man blir helt passiv. Det är en normal och vanlig reaktion när man blir utsatt för t ex övergrepp. Man kan med andra ord inte förvänta sig att en person som är rädd och utsatt ska reagera genom att protestera högljutt och försvara sig, även om man

kan tro att det är vad som borde ske. Från och med 1 juli 2013 skärptes sexualbrottslagstiftningen återigen; bland annat utvidgades våldtäkt till att omfatta de fall där offret reagerar med passivitet.

• Hur vet man att den andra vill samma sak som man själv? Vem bär ansvaret för att det finns samtycke?

Situationen som vi ser i filmen visar tydligt att killarna vet att Sara inte vill, och att de inte bryr sig. Åklagare Ulrika Rogland beskriver händelsen i rummet som en våldtäkt. Hon påpekar att killarna låste dörren och använde tvång, att de var tre mot en och att Sara hade druckit inte riktigt förstod vad som hände.

• Hur definieras våldtäkt i juridisk mening? Vad tycker eleverna om definitionen?

• Tror eleverna att frozen fright är förklaringen till att Sara inte heller berättar för någon på festen vad som hänt? Eller för sina föräldrar när hon kommer hem?

Skolan

Saras utsatthet är skrämmande och övergreppet mot henne fortsätter långt efter att killarna har lämnat rummet på festen. I skolan tar övergreppen en ny form.

• Varför tror eleverna att killarna skickar SMS:et om att de har bilderna? Är det ett hot?

• Vad händer i skolan när de visar bilderna? Vem blir den som beläggs med skuld och skam?

• Begår killarna något ytterligare brott när de visar bilderna? Enligt åklagare Ulrika Rogland kan det var tal om förtal, varför?

Trots att killarna har begått gärningar som skulle rubriceras som allvarliga brott upplever de att de är balla och att de har något att vinna på händelsen. *Vad säger det om killarna och om omgivningen?*

• Varför väljer de andra i skolan att tro på killarna och inte på Sara?

• Vad kunde kompisarna ha gjort för att stötta Sara? Varför gjorde de inte det?

Enligt lag är de vuxna på Saras skola skyldiga att agera om de uppfattar att något är fel. *Vad kunde och borde de vuxna på skolan ha gjort?*

Konsekvenser

Det som inträffade när Sara var 15 år förändrade hennes liv. Hon kommer för alltid att bära med sig en mörk och smärtsam händelse som har påverkat livet.

• Vilka konsekvenser av övergreppet ser (och förutser?) eleverna för Sara?

Killarna slapp undan rättsliga åtgärder, eftersom Sara aldrig anmälde händelsen. Annars hade även de, om de dömts, fått leva med tydliga konsekvenser av händelsen. Men kanske påverkas de mer än vi och de anar.

• Vilka direkta konsekvenser uppfattar eleverna att händelsen får för killarna? Hur betar de sig och hur verkar de bemötas av andra och varandra? Varför?

• Tror eleverna att killarna förstår att de har gjort något fel? Kan de någonstans ana vad de har orsakat Sara?

• Hur ska man tro att killarna kommer att påverkas av händelsen senare i livet? När de är ensamma, blir kära, blir utsatta, eller kanske får döttrar själva i framtiden?

• Tror eleverna att övergreppet påverkar killarnas uppfattning om sex och sexualitet? Hur och varför?

Sex och gränser

Sara är femton år när övergreppet sker. Förutom att det är den sexuella myndighetsåldern i Sverige, d.v.s. åldersgränsen för att ge samtycke till samlag eller jämförbar sexuell handling, så är det också en ålder då många börjar upptäcka sin sexualitet.

• Känner eleverna igen den jargong och de samtal som förs i filmen?

• Finns det något som skolan och vuxenvärlden borde vara bättre på när det kommer till att prata om sexualitet?

• Sex är kopplat till njutning och att ha sex med en annan person är ju en gemensam upplevelse. Fokuseras det för lite på känslor?

• Är det lätt att säga var gränsen går mellan frivilligt sex och övergrepp? Gäller samma regler för tjejer och killar?

• Om det hade varit ombytta roller i filmen, att en kille hade träffat tre tjejer på en fest, vad hade då hänt med hans rykte?

MER OM VÅLDTÄKTER

De flesta våldtäkter anmäls aldrig, precis som i Saras fall. **Skammen och skulden** är för stark för de utsatta. Man vågar inte anmäla.

I Sverige polisanmäls varje år ungefär 6.000 våldtäkter, men få leder till fällande domar. Man räknar med att **mörkertalet är stort**.

På senare tid har flera uppmärksammade händelser lett till en ökad debatt och en större öppenhet om frågan. Vilket också gjort att polisanmälningarna ökat. Bland annat Twitterkampanjen **#prataomdet** som fick stora journalistpriset 2011. Men också till exempel Lovisa Nystrand, en ung tjej som 2012 gick ut på facebook med sin historia genom skrivna lappar att hon blivit våldtagen.

Det vanligaste är att övergreppet sker av en **närstående** eller någon som man känner till, en kompis, partner, släkting eller skolkamrat. Inte en överfallsvåldtäkt i till exempel en park. Bland unga är det vanligt att den som begår övergreppet faktiskt är en jämnårig. Det här kan göra att det blir ännu svårare att både prata om övergreppet och bearbeta det. Särskilt om det är någon i skolan som kanske redan har en hög **status**. Vem kommer då att tro på offret?

Problemet är inte bara att få vågar anmäla våldtäkter. I rättssystemet är det svårt att få till **fällande domar** eftersom ord ofta står mot ord och det saknas teknisk bevisning. Lagstiftningen ses än en gång över.

REAKTIONER OCH KONSEKVENSERNA FÖR OFFREN

Under ett övergrepp kan man reagera på flera olika sätt. Ett sätt är att bli paralyserad och känna att man inte kan röra sig, det här tillståndet kallas **frozen fright**, man kan inte skrika fast man vill. För många av de som blivit utsatta för våldtäkter kan konsekvenserna bli stora med symptom som **sömlöshet, ångest, depressioner och självskadebeteenden**. Man förlorar tilltron till människor och kan ha svårt med relationer och sex. Antingen vill man inte ha sex alls eller så blir sextet något smutsigt. Något som kan ta sig uttryck i många tillfälliga relationer och ett riskfyllt självskadebeteende. Det är inte ovanligt att personer som säljer sex har blivit utsatta för våldtäkt tidigare i livet. Vägen tillbaka är ofta lång och tung.

Caroline Engvalls böcker *14 år till salu*, *Skuggbarn* och *Skamfläck* har också lett till en ökad diskussion och kunskap om de svåra konsekvenser som våldtäkter och övergrepp kan få för de utsatta.

TIPS FÖR VIDARE FÖRDJUPNING

Lovisa Nystrands film

www.youtube.com/watch?v=zqP6HVC6P-I

intetillsalu.se

Sida om sex som självskadebeteende som ger mycket kunskap och vidare tips till både unga, vuxna och professionella.

www.intetillsalu.se

Södersjukhusets mottagning för våldtagna kvinnor

www.sodersjukhuset.se

HÄR KAN MAN FÅ HJÄLP

BUP, Barn- och ungdomspsykiatri (specialenheterna)
Hit kan eleven både ringa själv eller få en remiss från till exempel skolkurator. Det brukar gå fortare med remiss, men vissa fall prioriteras. Som första kontakt kan man också mejla om man inte vill ringa. BUP:s Traumaenhet (före detta Grinden) i Stockholm är en specialenhet för barn och unga som har varit utsatta för sexuella övergrepp. BUP Elefanten i Linköping har också en mottagning för utsatta barn och stor kunskap om barn och unga som exploaterar sig på nätet och irl. www.bup.nu

Ungdomsmottagningen på nätet
www.umo.se

Bris, barnens rätt i samhället
Barnens hjälptelefon har telefonnummer 116 111. BRIS vuxentelefon om barn har telefonnummer 077-150 50 50. www.bris.se

Rädda Barnens föräldraretelefon
Telefonnummer 020-786 786 (finns även föräldramail: foraldrar@rb.se). www.rb.se

Rsci, Riksorganisationen stödcentrum mot incest och andra sexuella övergrepp
Jourtelefon 08-696 00 95. www.rsci.nu

Atsub, Föreningen anhöriga till sexuellt utnyttjade barn
Tel. 08-644 21 12. Mail: info@atsub.se. www.atsub.se

Malmö prostitutionschatt
Anonym chat med rådgivare kring sexuell exploatering. www.malmo.se/prostitutionschatten

Mikamottagningen i Göteborg och Stockholm
För personer som har tagit emot ersättning för sex och för personer som använder sex som ångestdämpning och/eller som har varit utsatta för människohandel. Telefonnummer: 020-32 73 28. www.goteborg.se, www.stockholm.se

1000 Möjligheter
Ungdomsjour i Stockholm med chattverksamhet. www.1000mojligheter.se

Röda Sidorna
Sökmotor för barn upp till 18 år. Sidan tipsar om var barn och ungdomar kan få hjälp när det känns jobbigt. På Röda Sidorna finns nummer till organisationer och verksamheter som ger stöd. Man kan söka på problemområde, ort eller via ett eller flera sökord. www.rodasidorna.se

Killfrågor
En webbplats där de som är eller känner sig som killar kan diskutera och chatta. www.killfragor.se

Tjejjouren
Tjejjourernas webbplats där de som är eller känner sig som tjejer kan diskutera och chatta. www.tjejjouren.se

Barnrättsbyrån
Barnrättsbyrån är en öppen verksamhet som arbetar med barns rättigheter och som kan erbjuda enskilda barn och unga praktisk hjälp, stöd och rådgivning. www.erstadiakoni.se/sv/barnrattsbyra/

intetillsalu.se
Hjälpsajt om att dämpa sin ångest med sex. Samlad kunskap från psykologer om mekanismerna bakom självskadebeteende, berättelser från unga och råd till vidare hjälp och stöd. www.intetillsalu.se